

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan het Dorpsplein te Erps

**Jeroen Verrijckt
Maarten Smeets
Wouter Yperman**

**Kessel-Lo, 2016
Studiebureau Archeologie bvba**

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan het Dorpsplein te Erps

**Jeroen Verrijckt
Maarten Smeets
Wouter Yperman**

**Kessel-Lo, 2016
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan het Dorpsplein te Erps
--

Initiatiefnemer:	Vzw Woonzorgcentrum O.L.Vrouw van Lourdes
Projectleiding:	Maarten Smeets
Erkend archeoloog:	Jeroen Verrijckt
Auteurs:	Jeroen Verrijckt, Maarten Smeets & Wouter Yperman
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2016, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoudstafel

Privacyfiche

Inhoudstafel

Hoofdstuk 1	Bureauonderzoek	p. 1
1.1	Beschrijvend gedeelte	p. 1
1.1.1	Administratieve gegevens	p. 1
1.1.2	Archeologische voorkennis	p. 3
1.1.3	Huidige situatie projectgebied	p. 3
1.1.4	Onderzoeksopdracht	p. 4
1.1.5	Werkwijze	p. 8
1.2	Assessmentrapport	p. 9
1.2.1	Landschappelijke ligging van het projectgebied	p. 9
1.2.2	Historische beschrijving van het projectgebied	p. 15
1.2.3	Archeologisch kader van het projectgebied	p. 20
1.2.4	Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	p. 22
1.2.5	Synthese	p. 22
1.2.6	Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek	p. 23
1.2.7	Samenvatting voor een niet gespecialiseerd publiek	p. 23
Hoofdstuk 2	Programma van maatregelen	p. 25
2.1	Gemotiveerd advies	p. 25
2.2	Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	p. 29
2.2.1	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	p. 29
2.2.2	Onderzoeksstrategie en –methode	p. 29
2.2.3	Onderzoekstechnieken	p. 29
2.2.4	Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code Goede Praktijk	p. 30
Bibliografie		p. 31
Bijlagen		

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

Projectcode:	2016H9
Erkend archeoloog:	Jeroen Verrijckt, OE/ERK/Archeoloog/2015/00053, Studiebureau Archeologie bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Aanleiding:	De nota wordt opgemaakt voor een stedenbouwkundige aanvraag in een projectgebied dat buiten de vastgestelde archeologische zones ligt, en geen onderdeel uitmaakt van een zone zonder archeologie. Het projectgebied is volgens het gewestplan gelegen in een woongebied en wordt ontwikkeld door een privaatrechtelijk rechtspersoon. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 3789 m ² . De stedenbouwkundige vergunningsaanvraag heeft betrekking tot een bodemingreep met een oppervlakte van 1579 m ² . Daarmee valt de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m ² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, liggen. Vigerende wetgeving: Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota met landschappelijk bodemonderzoek werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk.
Locatie:	Erps, Dorpsplein (fig. 1.1 en 1.2) Bounding box: punt 1: x= 163261, y= 176938 punt 2: x= 163339, y= 177025 Kortenbergh, Afd. 1, Sectie B, perceel 176M (partim) (fig. 1.3)
Oppervlakte projectgebied:	ca. 3789 m ²
Periode uitvoering:	Juli 2016
Relevante termen uit thesaurus Onroerend Erfgoed:	Bureauonderzoek, verstoringen
Verstoorte zones:	Er zijn geen directe aanwijzingen voor grootschalige bodemverstoringen anders dan de aanwezige kelders.

Aanleiding vooronderzoek:
Zie 1.1.4

Resultaten vooronderzoek:
Zie 1.2.4 en 1.2.5

2.1 Gemotiveerd advies

Tot op heden werd een bureauonderzoek uitgevoerd. Verder archeologisch onderzoek is momenteel niet mogelijk omdat er nog gebouwen gesloopt dienen te worden. Deze sloop kan enkel gebeuren na het verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het projectgebied een intensieve bebouwingsgeschiedenis kent vanaf tenminste de 18de eeuw. Mogelijk is de vroegste bebouwing te dateren in de 13de eeuw. Hiervan zijn echter geen concrete aanwijzingen terug gevonden. In de late 19de en vroege 20ste eeuw zijn er verscheidene zeer intensieve bouw- en

verbouwingscampagnes geweest. De huidige verbouwing dateert voornamelijk uit de 19de eeuw (noordelijke vleugel) en na 1959.

De geplande werkzaamheden voorzien allereerst de afbraak van de bestaande gebouwen. Hierna wordt er een nieuwbouw gefundeerd op palen gerealiseerd. Hierbij moet rekening gehouden worden met de cultuurhistorische waarde van het huidige gebouw en de eenheid met de omliggende gebouwen van het Dorpsplein. Zo zal de u-vorm overgenomen worden in de nieuwbouw en blijft de zuidelijke vleugel (voorgevel) bewaard. Verder zal het binnenplein heraangelegd worden en door middel van buitentrappen rond een waterpartij verbonden worden met het lageregelegen niveau. Deze inrichting van het binnenplein heeft een minimale versturende impact doordat hier enkel in de bovenste 30 cm gewerkt wordt (aanleg pleininrichting). De nieuwbouw neemt een oppervlakte in van ca. 1579 m² en zal bestaan uit drie bouwlagen en een technische zolder. Verder komt er onder de beide uiteinden van de u-vorm een kelder met een oppervlakte van ca. 500 m² en een diepte van ca. 3 m. Door de afhelling van het terrein in zuidoostelijke richting zal deze kelder gelijk komen met het straatniveau en een doorgang bieden naar het achtergelegen park (fig. 1.8).

Het grondonderzoek door middel van sonderingen toont aan dat er tot een maximale diepte van 5,40 m een heterogene bovenlaag aanwezig is die bestaat uit geroerde en/of aanvullingszone. Om de stabiliteit te garanderen zal de fundering een diepte bereiken van +/- 13 m. Er wordt gewerkt met een paalfundering waarbij de tussenafstand tussen de rijen 3 m bedraagt en de tussenafstand tussen de palen 6 m.

Door de ruime diepte van de verstoorde bodem zal het gebouw dus een minimale versturende impact van 13 m diep hebben. Op het binnenplein gaat men zich beperken tot tuinhaanleg en zal de verstoring beperkt zijn. De precieze diepte hiervan is niet bekend.

Door de ruime diepte van de verstoorde bodem zal het gebouw een versturende impact van 13 m diep hebben. Op het binnenplein gaat men zich beperken tot tuinhaanleg en zal de verstoring beperkt zijn. De precieze diepte hiervan is niet bekend.

Het af te breken gebouw is volledig onderkeldert tot een diepte van 2,28 m. Gezien de plaatsing van de nieuw te realiseren gebouwen op dezelfde locatie is er sprake van verstoringen van eventuele archeologische relevante bouwfases in of onder de huidige kelders.

Vraagstelling:

Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?

De afwezigheid van archeologische sites kan niet afdoende gestaafd worden. Er is mogelijk sprake van kelders waarvan bouwfases terug gaan tot de 18de eeuw of ouder.

Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?

Er zijn geen indicaties aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologisch relevante sites.

Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?

Potentieel is hier relevante informatie aanwezig over de bewoningsgeschiedenis vanaf de middeleeuwen tot heden. Gezien het ontbreken van systematisch onderzochte archeologische vindplaatsen in de omgeving van het projectgebied is er een grote kenniswinst te behalen.

Moeten er bijkomende maatregelen genomen worden omwille van eventuele aanwezige sites?

Niet van toepassing.

Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.

Zie 3.2.

Kunnen maatregelen voorgesteld worden voor een eventueel behoud in situ van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

De kelders kunnen grotendeels in situ behouden blijven door deze op te vullen met zand en het huidige opgaand muurwerk te gebruiken als fundering voor de nieuwe bebouwing. Na overleg met de opdrachtgever is echter gebleken dat een dergelijk behoud in situ niet mogelijk is. Het gebruiken van het bestaande opgaande muurwerk voor de fundering zou stabiliteitsproblemen met zich mee brengen voor de nieuw te construeren gebouwen. Hierdoor is behoud in situ niet mogelijk.

De opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem:

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijke boringen	Nee	Door de aanwezige bebouwing en historisch gekende bebouwing kan geconcludeerd worden dat er geen goed bewaarde aardkundige eenheden aanwezig zijn. Door deze intensieve bewoningsgeschiedenis zullen er vermoedelijk verscheidene antropogene lagen aanwezig zijn. Hierdoor zijn landschappelijke boringen niet nuttig.
Landschappelijke profielputten	Nee	Door de aanwezige bebouwing en historisch gekende bebouwing kan geconcludeerd worden dat er geen goed bewaarde aardkundige eenheden aanwezig zijn. Door deze intensieve bewoningsgeschiedenis zullen er vermoedelijk verscheidene antropogene lagen aanwezig zijn. Hierdoor zijn landschappelijke profielputten niet nuttig.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Tevens is bekend waar de historische bewoning zich situeert waardoor er geen lokalisatie door middel van geofysisch onderzoek nodig is. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren. Dergelijk onderzoek is niet nuttig en niet noodzakelijk.
Veldkartering	Nee	Binnen dit onderzoek biedt deze methode geen meerwaarde en zal dit vermoedelijk niet tot kenniswinst leiden. Het grootste gedeelte van het projectgebied is bebouwd, waardoor eventuele archeologische artefacten niet kunnen worden opgemerkt. Dergelijk onderzoek is niet nuttig en niet noodzakelijk.

De opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem:

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Doordat de er sprake is van historische sites met een continuïteit van bebouwing is het niet nuttig om een archeologisch booronderzoek uit te voeren. Dergelijk booronderzoek zal geen kenniswinst opleveren omtrent aanwezige archeologische waarden.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Doordat de er sprake is van historische sites met een continuïteit van bebouwing is het niet nuttig om een archeologisch booronderzoek uit te voeren. Dergelijk booronderzoek zal geen kenniswinst opleveren omtrent aanwezige archeologische waarden.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Doordat de er sprake is van historische sites met een continuïteit van bebouwing is het niet nuttig om een proefputten in functie van steentijd artefactensites uit te voeren. Dergelijk onderzoek zal geen kenniswinst opleveren omtrent aanwezige archeologische waarden.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Archeologisch vooronderzoek door middel van proefputten heeft als doel zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw en bewaringstoestand van de te onderzoeken zone. Bij proefputten wordt de volledige stratigrafische sequentie van het sporenbestand bekeken. Hierbij wordt speciale aandacht besteed aan verschillende bewoningsfasen en hun ruimtelijke ligging. Om beter ruimtelijk inzicht toe te laten is het nodig om verspreid over het terrein proefputten aan te leggen zodat gedegen uitspraken omtrent ruimtelijke spreiding mogelijk zijn. Ondanks de grotere schadelijke impact op het bodemarchief is deze onderzoeksmethode nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.

2.2 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.2.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het onderzoeksdoel is nagaan of er nog archeologische sporen bewaard zijn in het projectgebied. De vraagstelling hierbij is:

- Hoe goed zijn de archeologische sporen bewaard?
- Van welke aard zijn de sporen?
- Naar welke activiteit of soort site verwijzen de sporen?
- Zijn er sporen uit één of meerdere periodes aanwezig?
- Welke zones komen in aanmerking voor een verder onderzoek?
- Kan er een link gelegd worden met de historische kern van Evergem of historische archeologische vindplaatsen uit de omgeving?

2.2.2 Onderzoeksstrategie en -methode

Gezien de mogelijkheid op waarden uit de middeleeuwen en nieuwe tijd dient er een proefputten uitgevoerd te worden (CGP 8.6). Hiermee wordt beoogd door een beperkt maar statistisch representatief gedeelte van het terrein op te graven, uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van dat terrein.

Het archeologisch onderzoek in het kader van de archeologienota dient zich te beperken tot een onderzoek zonder ingreep in de bodem. Onderzoeken met een ingreep in de bodem zijn niet mogelijk doordat er nog bebouwing aanwezig is op het terrein. Deze bebouwing kan slechts worden gesloopt na het verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning. Hierdoor is het (juridisch) onmogelijk om reeds archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren.

2.2.3 Onderzoekstechnieken

De proefputten worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk (CGP 8.6).

Om zoveel mogelijk een inzicht te krijgen in de stratigrafische opbouw en ruimtelijke spreiding dienen er vier proefputten aangelegd te worden. Hierbij wordt geopteerd om de proefputten in te plannen op basis van de gekende historische bebouwing waarbij getracht wordt om de oudste bebouwingsfases met daaropvolgende bebouwingssequentie te vatten (fig. 3.1).

De aanwezige bebouwingen mag slechts gesloopt worden tot het niveau van het maaiveld. Hierdoor worden de kelders volledig gevrijwaard van eventuele sloopwerkzaamheden waardoor archeologisch relevante informatie bewaard blijft.

Omwille van praktische aspecten zoals snelheid, efficiëntie en beperking van de verstorende impact wordt geopteerd voor proefputten van 2 m x 2 m. Deze proefputten zijn geplaatst op de locatie van de oudste bewoning zoals gekend van de Ferrariskaart. Indien er archeologische sporen worden aangetroffen dienen deze geregistreerd te worden conform de Code Goede Praktijk. Tevens dient getracht te worden zoveel mogelijk informatie omtrent datering en interpretatie te verkrijgen van de aangetroffen sporen.

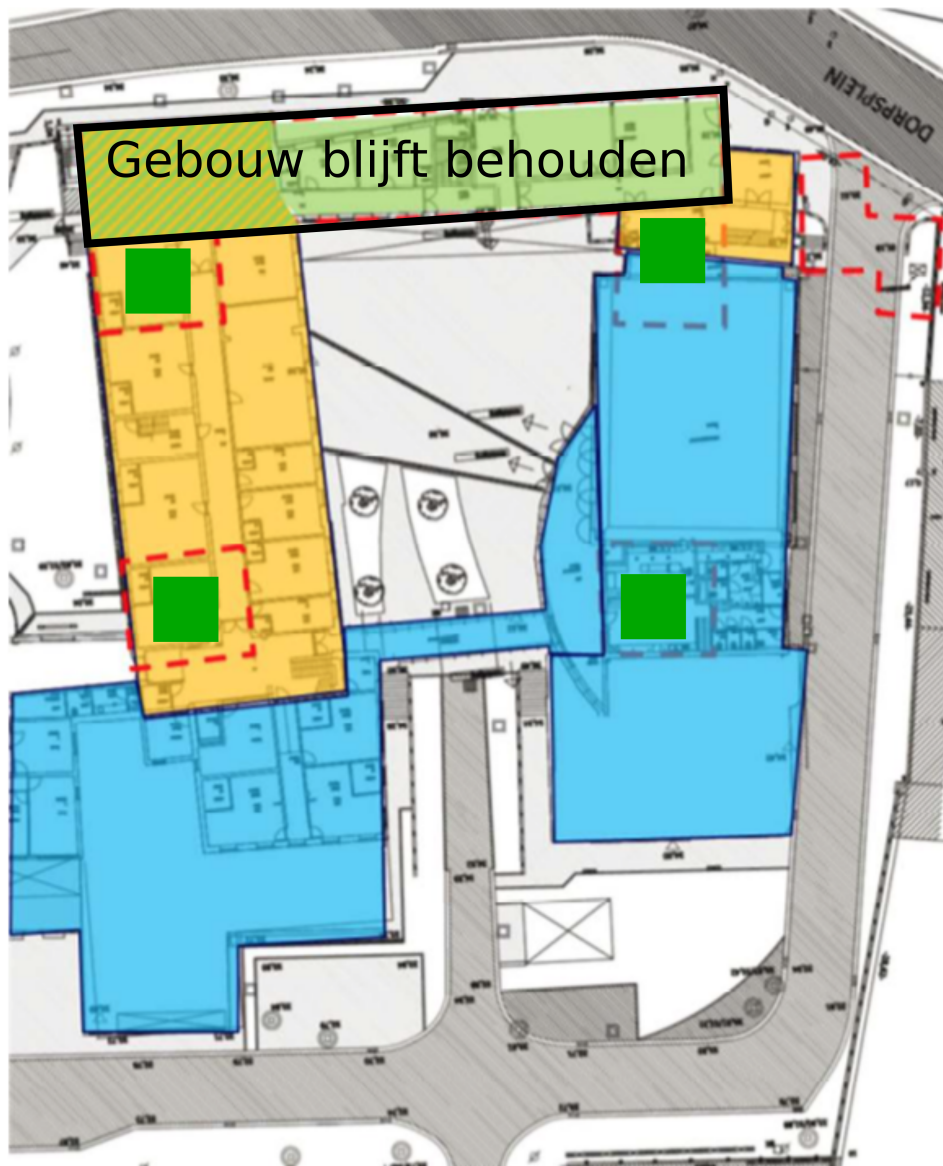

Fig. 2.1: Locatie van de proefputten gelokaliseerd op het overzichtsplan met de verschillende bouwfases (zoals opgesteld door Dhr. Sevenants), voor een legenda van de verschillende bouwfases zie fig.1.22.

2.2.4 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de code Goede Praktijk

Er worden geen afwijkingen tegenover de Code Goede Praktijk voorzien. Indien tijdens het veldwerk blijkt dat het toch opportuun is om af te wijken van de Code Goede Praktijk, dienen deze afwijkingen voldoende onderbouwd gestaafd te worden in het verslag van de resultaten.

Bibliografie

Websites:

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<https://geo.onroenderfgoed.be>

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120650>

<https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be

www.kbr.be

Bijlagen

Bijlagen

Bijlage 1 : Plannenlijst

Projectcode	2016H9
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	1 (fig. 2.1)
Type plan	Puttenplan
Onderwerp plan	Inplanting proefputten
Aanmaakwijze	Digitaal (Jeroen Verrijckt)
Aanmaakdatum	30/06/2016